Ч. 100 (11.068). Львів, неділя 8. травня 1927. Pooktowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів. Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Українізація далі кульгає

II.

Львів, 8. травня 1927.

З обговорюваних резолюцій видно також, що українізацію не тільки саботують, але й намагаються її зорганізовано поборювати перш за все всі російські елементи міст, не виключаючи і численних російських членів КП(б)У. А роблять вони це на причуд складно. Для зорганізованої боротьби з українізацією по містах стараються використати перш за все найновіший курс національної політики більшовиків відносно національних меншостей, унагляднений тепер у практиці творенням численних національно-територіяльних автономічних одиниць тих меншостей на Україні.

Московські елементи виходять з досить переконуючого, на перший погляд, заложення, що по всіх майже українських містах переважає серед населення російський, ми скажемо, зросійщений елемент. Коли уряд і партія виділюють у богатьох сільських округах окремі жидівські, польські, німецькі та російські національні райони і надають їм своєрідну національно-культурну автономію, то чому не мають вони приноровити тієї самої політики до більшости українських міст, в яких переважає російський і зросійщений національно і культурно елемент. Таж сіллю комдиктатури і її одинокою підпорою є міста. Чомуж у такому випадку тільки сільські райони з російським чи польським населенням мають право користати з „толеранційної та справедливої" національної політики партії і влади? А щож міста, ті остої диктатури, від мачухи? І ось зродилася в ображених московських опор русифікації наших міст, зродилася з комунізму таки, ідея поробити з них твердині російщини та перетворити міста в окремі національні (очевидно російські) автономні одиниці, російські республики з власною національно-культурною автономією. Словом ідея перетворити міста в бастіони русифікації України. Для москалів така ідея безсумніву щось таки вартує. Цеж не дурниця: ізолювати міста від всяких природних впливів українського села. Московські автори такої горендальної концепції в данім випадку злобно використали найслабше місце національної політики більшовиків, яким якраз залежить на тому, щоби місто зблизити до села і навпаки. Бо тільки погодивши місто зі селом, можуть вони вірити в сякі-такі перспективи дальшого зберігання диктатури. А тут тобі нова концепція.

Московські обрусителі, автори проєкту, здають собі докладно справу з того, що економічні інтереси села та міста в богатьох, дуже богатьох, щоб не сказати у всіх випадках, суперечні. Колиж до них додати ще загострення національно-культурних і політичних суперечностей, то це булоб для нинішніх правителів щонайменше дуже шкідливе у наслідках. До того знають вони й те, що місто, як культурно вище а політично в нинішних часах, можна сказати, монопольно-творче, мусить зберегти культурний вплив на село, а тим самим збереже воно і провідну політичну ролю за собою на Україні. Таким чином закріплення російського характеру міст припинилоб на довгий час розвиток української культури, загальмувалоб еволюцію всієї потенціяльної енергії молодої української нації та забезпечилоб на довгий час панування москалів над Україною. А що таку концепцію національної політики відносно міст підтримують і деякі російські члени компартії, тобто москалі в КП(б)У, то це знак, що ця остання стала між іншим прибіжишем і всяких замаскованих чорносотенців покрою Шульгина (бувшого редактора „Кієвлянина"), девізом яких все було „не было, нѣтъ и не будетъ" ніякої України. Самозрозуміло, що такі елементи в КП(б)У найбільше небезпечні перш за все для самих комуністів. Та для свідомого національно українства вони ніякої небезпеки не представляють, але навпаки можуть причинитися лише до тим більшого його скріплення і внутрішньої консолідації. Бож нікому не секрет, що всі міста на Україні переходять тепер цікавий і відрадний для нас процес. Вони українізуються не формально, але фактично під впливом свіжої, напливаючої зі села стихії. Твориться в них нова, цілком неподібна до давньої зросійщеної, інтелігенція, що вийшовши з села, вносить до українських міст здорового національного українського духа. Напливає до міст також богато робітничого елементу з українських сіл, що урбанізується повільно і вносить у зросійщену робітничу гущу міста теж здорові природні елементи українства. І саме того процесу, що проходить повільно вправді, але систематично, дуже налякалися всі місцеві „обрусителі", всі російські шовіністи.

Щож на це партія? Вона вирішує цю проблему в резолюціях ось як:

„Визнаючи, що найкращим засобом, що найбільше забезпечує інтереси нац. меншостей там, де вони складають компактну більшість населення того чи іншого району, є вилучення цих районів у окремі адміністративні територіяльні одиниці — партія при тім рішила: в в а ж а т и з а н е п р и п у с т и м е т а к е в и л у ч е н н я щ о д о м і с т, х о ч а б з б і л ь ш і с т ю н е у к р а ї н с ь к о г о н а с е л е н н я, бо міста є економічними, політичними та культурними центрами всієї округи й вилучення міст привелоб до розриву культурного звязку робітничої кляси з селянством, у своїй переважній скількости українським".

Самозрозуміло, що КП(б)У не могла заняти іншого становища, як заняла, бо воно в їж власних інтересах. Та це її рішення щодо міст ослаблює геть інше місце резолюції, що звучить:

„Питання вживання тієї чи іншої мови в діловодстві, в суді, в школі, в громадянському житті повинно розвязуватися з погляду максимального обслуговування інтересів населення".

Тому, що наведені слова резолюції входять до точки, що трактує про міста, треба її вязати і зі справою формальної українізації міст. Отже, оскільки місто є адміністративним осередком для якоїсь групи українських сіл, остільки урядові установи, що обслугують село, обовязані уживати української мови у зносинах зі сільським населенням. Оскількиж мова йде про те саме місто, як таке, де переважають російські та зросійщені елементи (до них включаємо і жидів), то тіж установи повинні їх обслугувати російською мовою. Колиж зайде такий випадок, що місто як центр має більше населення з російською перевагою як ціла округа, якої воно центром, сільського українського населення, тоді інтерпретація цієї постанови може вийти тільки на користь російських шовіністів з міста. Тільки у випадку, якби під „максимальним обслуговуванням" інтересів населення можна розуміти виключно інтереси українського населення всієї території УСРР, тоді самозрозуміло, що цитований уступ требаб уважати корисним для української мови. Одначе вся дотеперішня практика більшовицької національної політики, все її панькання і цяцькання з малесенькими нац. меншостями України, получене навіть з некористю для українців, таку інтерпретацію цитованого уступу резолюції виключає.

Підсумовуючи все сказане, треба ствердити, що комуністи зайшли і тут у сліпу вулицю, з якої тяжко їм вийти. Використовують це дуже зручно всякі російські замасковані „єдинонеділимці" і компромітують їх перед усіми свідомими елементами нинішньої суспільности на Україні, поминаючи очевидно горстку комуністів. — Очевидно, що таке неясне поставлення справи до скріплення формальної українізації нічим причинитися не може.

Господарча конференція.

Ще один міжнародній зїзд у Женеві.

Женева знову має честь у своїх мурах витати представників держав. Після невдатної і безвислідної розоружної конференції прийшла черга на міжнародню господарчу конференцію. Крім елементу постійного, біжучого заключає вона в собі й деякий елемент сензації. В конференції беруть участь представники Радянського Союзу, який — після захитання своєї позиції на Далекому Сході — знову вертає на европейську арену з тенденціями співпраці.

Таким чином на міжнародній господарчій конференції в Женеві зустрічаються два господарчі світи, дві господарчі системи: стара, випробована система капіталістичної господарки і нова, експериментальна, пливка і помішана система переходу від капіталістичного до соціялістичного будівництва.

Радянський Союз отже вдруге виступає на міжнародній арені як член громади держав. Перший раз зявилися його представники в р. 1921 в Ґенуї під прапором реклямованого „Treuga Dei" в ділянці політичній. Політичне вирівнання тоді не наступило, бо в ріжних місцях Европи — внаслідок односторонніх і поверхових трактатів — тлів огонь важких конфліктів. Особливо лінія Балтик-Чорне Море, переходячи серединою Польщі та східною частиною Чехословаччини і Румунії — по висловам Льойда Джорджа — представляла пливкий стан. В напрямі усунення пливкости цеї довгої і широкої полоси досі фактично нічого не зроблено; істнує вона й далі, хоч в дещо зміненій формі, та в незміненому змісті.

„Treuga Dei" заключено тоді на протяг одного року. Крім того більшовицькі дипльомати виїхали з Ґенуї з рапальським договором у кишені. В Ґенуї більшовики перший раз виступили як представники законспірованої великої держави (Рад. Союз ще тоді формально не істнував). Після заключення рапальського договору, після радянсько-німецького порозуміння, більшовики в політичній, а в деякій мірі і госп. ділянці здобули опору в Европі.

Рапальський договір творив вступ до визнання більшовиків богатьома державами і до навязання дипльоматичних взаємин між Рад. Унією й капіталістичними державами европейського континенту. Однак від усяких конференцій, від співучасти в збірних виступах і акціях держав Рад. Союз постійно відтягався під покришкою обиди, нанесеної йому Швайцарією у звязку з убивством Воровського.

Від того часу минуло повних шість літ. Бава конфліктів, усадовлена в р. 1921 фактично тільки в широкій смузі між радянським Сходом і капіталістичною Европою, значно поширилася не лише в Европі (на Балкан, німецько-польське й італійсько-французьке пограниччя), але майже на всі частини світу (за винятком Австралії). Тепер уже не лише знеможена світовою війною Европа, але й майже вся Азія, значна частина Африки, а навіть деяка частина Америки підмінована глибокими конфліктами і то не лише політичного, але подекуди й збройного характеру.

В таких умовах зібралась у Женеві міжнародня господарча конференція з участю представників Рад. Союзу. Понад голови конференції виростає одна з найважчих проблем, проблема фінансова. Одні держави (головно нового континенту) мають тверду валюту і над-

мір гроша, а другі, знесилені війною — хитку, малоцінну валюту і недостачу гроша. А в державах обох категорій панує загострене безробіття. Це явище є загальне. Важкою зморою ваготить воно над державами і в нівець повертає всі змагання в напрямі господарчого оздоровлення.

Світ є хворий, недужий політично і господарчо. Наслідки війни всім своїм тягарем падуть головним чином на Европу, посуваючись зі заходу на схід, де до наслідків світової війни приєдналися наслідки невгомонного імперіялізму молодих держав і наслідки революції. Жертвою війни, імперіялістичного вандалізму і революції впали величезні варстати праці. Інфляція й девалюація, як засіб „державного будівництва" і жировища нових державців на населенню, знищили останки фінансових ресурсів у масі. Внаслідок того вдержано вегетацію державних новотворів, але знищено зовсім їх зміст, їх людський і всякий інший матеріял, зводячи до мінімального примітивізму консумційну силу людности. Розуміється, що важке матеріяльне положення населення і припинення консумції спричинило страшне явище безробіття, а в парі з усім цим погіршення культурного стану, санітарно-гигієнічних умов життя і т. і.

Кріза світової політики в найширшому розумінні стала загальною, всеобіймаючою. Держави, що душаться від надміру капіталу і надміру продукції (Америка), ведуть розбійничо-кольоніяльну політику в державах знищених війною (опроцентування заграничних позичок зїдає пересічно третину позиченого капіталу), а ці останні ведуть таку саму політику у відношенні до політично поневолених і господарчо слабших, головно у відношенні до т. зв. національних меншостей.

Чи в таких умовах міжнародня господарча конференція знайде шлях до виходу з безвихідного положення? Чи знайде лік на генеральну недугу, що вже стала пошестю? Чи зможе зясувати напрямні і спричинити витворення умов для реституції світового господарства? Чи зуміє розвязати важку фінансову проблєму, питання продукції і консумції? Чи зможе погодити дві протилежні господарчі системи?

Таких і їм подібних питань можнаб ставити в безконечність і серед сумнівів та скептицизму даремно ждати на відповідь. Господарча сторона світа не є відокремленою ділянкою, не є чимсь сепарованим для себе самої; вона є тільки другою стороною медалі всеобіймаючої політичної проблєми. Без правильної і справедливої розвязки загально-політичної проблєми не може бути правильної розвязки господарчої справи. Це є близняча квестія.

І тому над міжнародньою конференцією в Женеві ваготить хмара сумнівів.

Перед громадськими виборами.

Констернація в канібалістичному таборі.

Розписання громадських виборів, хоч на основі несправедливої, куріяльної виборчої ординації для громад, викликало констернацію й огірчення в польському канібалістичному таборі. Представник розгуканої канібалії й „ідейний" та фактичний керманич „організацій народових" пос. М. Прушинський гірко нарікає з цього приводу в „*Слов*і *Польск*ім".

„Годиться ствердити — пише він, — що вислід виборів у відношенні до теперішнього народового стану посідання буде нашою поразкою (*klęską*). Тепер громадами управляють здебільшого правительственні комісари, у величезній перевазі поляки, а поза поляками такі українці (русини) чи жиди, які до польськости і держави відносяться прихильно або байдужо, — яких добирали старости. Вибори богато змінять і то на некорисить держави (сучасну польську державу пос. Пруш ідентифікує з польськістю з виключенням непольського елєменту і всяких установ адміністраційного характеру! — *Ред.*)"

А коли така некорисна для канібалів зміна наступить, то тільки завдяки самим полякам, і то потравневим. Мовляв, українці і жиди вже так притиснені і розгромлені, що в них не богато сил до „боротьби з польськістю", і не їх лякається пос. Пруш., тільки деяких поляків і їх помислів та дезорієнтації серед східно-галицької бюрократії, яка тремтить перед направницьким батогом. Ех, як би так були часи Вітоса чи Грабського, не лякався би Пруш. ніяких виборів, як не лякався в своїм часі шкільного „плєбісциту". А так

„в тих умовах мусимо зібрати всі сили, щоби зискати висліди сякі-такі. Від енергії і солідарности поляків богато залежить а з огляду на короткий час, агітаційна праця мусить початися не від завтра, але від нині. Иде про річ велику і для неї мусимо викресати давніший ентузіязм і рухливість".

І агітаційна робота поляків уже розпочалася і дійсно розвивається величаво. Особливо день 3. травня (національно-державне польське свято) використали всі польські партії (а головно вшехполяки, пястівці і брилівці), щоби створити один спільний польський фронт при виборах до громадських рад. Чи маємо лишитися позаду?

На поміч Прушинському.

„Иде про велику річ"! — гукає пос. Прушинський й організує всі польські чинники за збереження штучної польської переваги в громадській самоуправі. Йому на поміч іде тзв. „закордонний центр" з доктором Петрушевичем на чолі і в своїм органі („Український Прапор") питомим собі способом іде з усіми ворожими чинниками на розгром українського національного табору, загріваючи українське населення до... самочинного обезправнення себе в самоврядуваннях.

„Ходить також о партійну масу — горлає цей симпатичний органчик, — що остає під формальним (щастя, що тільки формальним! — Ред.) проводом УНДО і годується „належними правами" в Польщі, зпід яких визирає щось гірше автономізму, бо гроша зломаного не варта боротьба за струхнявілу громадську самоуправу і за рештки колишньої галицької автономії в межах Австрії..."

Отже по одній лінії з Прушинським. Пощо боротися за „струхнявілу громадську самоуправу", коли на українській території повинні в громадах панувати „поляки а поза поляками такі українці чи жиди які відносяться до польськости і держави прихильно або байдужо".

В своїм часі, коли ще істнувала нещасна автономічна резолюція, „закорд. центр", поборюючи її всіми силами, вказував, що за громадське, міське і повітове самоврядування треба боротися, лише за територіяльну автономію ні. Тепер видно і в тому напрямку наступила еволюція. Український нарід не повинен боротися за громадську самоуправу, бо це ще „щось гірше автономізму"; він повинен жити трансцендентальним, космічно-астральним життям берлінських планетників, а громадську самоуправу лишити полякам, жидам і хабоідам. Прислухуючись до таких розумних порад, чи не зроджується думка, що ті люди ходять на голові?

Одночасно „Рада", рідна сестра „Українського Прапору", не слухає своїх повелителів і приготовляє свою „партійну масу" до громадських виборів, але в поясненнях й інструкціях до виб. ординації для громад дає наскрізь фальшиві інформації, як напр. та, що право виборности (пасивне виборче право) до громадських рад мають всі горожани з укінченим 24 року життя „за винятком жінок (невіст)".

Зазначуємо, що у всіх виборчих колах активне і пасивне виборче право мають всі управнені громадяни без ріжниці пола, отже і жінки. Вимаганий для вибирання (активного виборч. права) вік виносить 21 літ, а для виборности (пасивного виб. права) 24 літ.

Ні це, ні те.

В справі виборів до громадських і міських рад та можливих виборчих компромісів жидівська „*Хвиля*" не може видобути з себе голосу. Довший час вона мовчала, реферуючи тільки деякі голоси в тій справі, зберігаючи щодо жидівського становища глуху мовчанку. Аж вчора відважилася промовити слово, але так якось несміло, нерішуче, непевно, що важко виробити собі думку про жидівське становище в справі виборів і виборчих компромісів.

Зовсім слушно нарікає „Хвиля" на пренорovлення перестарілої виборчої ординації для громад. Ще слушніще вказує на

ВОЛ. ДОРОШЕНКО.

Жандармські фантазії про український рух.

Український рух здавен-давна дуже турбував російський уряд, що не перебирав у заходах для його знищення. Довго булоб оповідати історію цих заходів — бож є це властиво інтегральна частина історії новітнього українства. Очевидно у цих заходах велику вагу мали ріжні інформації тайної царської поліції та явні й тайні доноси всяких добровольців. Отсі доноси часто-густо були причиною урядових нагінок на український рух. Досить напр. пригадати донос Петрова на Кирило-методіївців, що стягнув на них страшну кару й припинив український рух на ціле десятиліття, донос Юзефовича, що викликав драконський указ 1876 р. Й пізніше, стежачи за проявами всякого вільнішого руху в державі, царські охранники не спускали з ока й українського руху.

Що року департамент поліції друкував для відомости уряду огляд революційного чи взагалі шкідливого для царату громадського руху в Росії, складаний на підставі зізнань арештованих „злочинців" і донесень агентів, і от у таких оглядах нотовано нераз прояви українського руху. Огляди ці очевидно були строго довірочні й поза вузькими урядовими сферами не були відомі. Тільки припадком деякі з них діставалися в непокликані руки й виходили на яву. Пару таких оглядів оголошено між ін. в петербурському журналі „Былое" і в однім із них (за 1880 р.) знаходимо богато відомостей про український рух.*)

Подібний огляд для подій з кінця 70-их рр. читав я в оригіналі, бувши ще студентом унів. Пригадую, що українському рухові присвячено там чималий розділ. На жаль я не списав його, а пізніше загинув він підчас ревізії у моєї сестри.

З розвитком українського руху перед війною отся увага до нього царських охранників очевидно мусіла теж зростати. Але ми цей збільшений інтерес і трівогу могли спостерігати тільки з газетної й всякої іншої явної літератури (як от брошури Т. Флоринського, А. Стороженка, статті А. Савенка, П. Струве і т. д. і т. д., вкінці „праці" С. Щоголіва), тайнаж охранницька словесність, — писана й друкована, — щасливо уникала денного світла. Аж тепер, в упадком царського режіму, коли всякі царські тайні архиви стали доступні для досліду, виходять ці „підпольні" твори царської поліції на світ божий.

Ще в початках революції опубліковано в Полтаві тайний донос полтавського губернатора Багговута з 4. II. 1914 р.*) на український. рух, а останніми часами оголошено ще два інші, більші й цікавіші документи. Цікавіші тим, що торкаються вже подій з часу війни і звертають пильну увагу на українську політику й українських діячів поза кордонами Росії. Є це з одного боку „совершенно секретный" доклад Начальника Тимчасової Жандармської Управи Военного Генерал-Губернаторства в Галичині, полковника Мезенцева зі Львова з 17. І. 1915. голові корпусу жандармів у Петербурзі, опублікований акад. С. Єфремовим,*) а з другого „Записка объ украинскомъ движеніи за 1914—1915 годы съ краткимъ очеркомъ исторіи этого движенія, какъ сепаратистско-революціоннаго теченія среди населенія Малоросіи", складена мабуть у Департаменті Поліції.**)

Очевидно таких документів було більше й згодом мабуть ще неодин із них дістанеться на сторінки наших історичних журналів.***)

Певна річ, що оттакі жандарсько-поліційні документи незвичайно цікаві для історика громадського руху й нехтувати ними не можна, але знову не можна й вірити їм у всьому, бо поруч із дійсними фактами й вірними спостереженнями є в них богато нісенітниць, брехні і фантазії, вільних і невільних. Кожного сливе разу, як дослідник публікує подібні матеріяли, мусить застерігатися що до їх тенденційности, або недокладности, брехливости, а то й очевидної фантастичности. Це все ахилева пята поліційної літератури взагалі, не лише росій-

*) Пор. „Былое" 1907, кн. 6 „Сводъ указаній по дѣламъ о государственныхъ преступленіяхъ" з увагами покійних О. Русова й Х. Вовка про частину, яка торкається „сообщества украинофиловъ".

*) Секретный доносъ полтавскаго губернатора Баггевута Министру внутреннихъ дѣлъ объ украинскомъ движеніи и мѣрахъ борьбы съ нимъ. Полтава 1917, ст. 11, 8°.

*) Пор. С. Єфремов, До історії „Галицької Руїни" 1914—1915 рр. „Україна" 1924, кн. 4, ст. 127—134 („Записка" подана на ст. 131—134).

**) О. Гермайзе, Матеріяли до історії українського руху за світової війни. „Український Археографічний Збірник", вид. Академії Наук, т. І. К. 1926, ст. 271—354 („Записка" на ст. 276—354).

***) Між ін. дуже богато матеріялу з тайних поліційних архивів використав недавно згаданий вище О. Гермайзе у своїй недавно виданій історії революційного руху (О. Гермайзе: Нариси з історії революційного руху на Україні. т. І. Революційна Українська Партія. Київ 1926.)

відсутність чинника пропорціональности в обовязуючій тепер виб. ординації.

„Особливо діймаюче відчувається недостачі і хиби теперішньої системи на тереі, на якому з розвитком громад і міст сходиться проблема національного співжиття в Польщі. Бо хоч громада не є *par excellence* тереном політичним і всі основні проблеми національної політики в державі розгриваються і будуть розгриватися в законодатних установах, то однак є вони основними комірками устрою, і тому важко подумати собі правдиву рівноправність і консолідацію держави без забезпечення національностям впливу на долю і розвиток громад згідно з їх чисельною у громадах участю. Тому з найбільшим неспокоєм мусимо слідкувати, як — з огляду на неможливість приноровити принціпи пропорціональности у виборах до громадських і міських рад населення всіх національностей буде змушене шукати доріг і засобів, щоби не втратити нічого з надежнього йому права впливати на долю громади. Принціп пропорціональности вповні усунув би ті тертя і скреготи, які можуть проявитися при теперішній системі, а її (пропорціональности) недостача вкладає на громадян і громадянство обовязок приступити до виборчого руху з максімум доброї волі, щоби національне співжиття не було віддане надто брутальним спробам політичної боротьби".

Ми теж волілиб спиратися на пропорціональности, як на чому іншому, але трудно. Треба рахуватися з фактом. Врештою здержуємося поки-що від яких-небудь заміток на маргінесі становища „Хвілі", тільки кличемо до її керманичів: Сміливіше, панове! **Н. В.**

Як то було?

З нагоди статті „З дощу та під ринву".

В ч. 94 „Діла" поміщено статтю під написом „З дощу та під ринву", у якій шановний автор, обговорюючи справу нашого театру, пригадує — між іншим — передвоєнний час 1914 року, та ставить питання тим, котрі взяли на себе відповідальність за збереження народнього добра, „хто й коли виснить, чому мала-б пропасти велика, як на наші обставини, сума грошей, зложена на будову театру?" — Не виключене, що може колись і появиться вияснення на цю тему. Заки однак це наступить, не від речі буде пригадати ще вчасніші часи, заперед 1914 року, часи коли не треба було вичитувати при пиві поради з *Rundschau*, як льокувати готівку, щоби забезпечити її перед девалюацією.

Кожному відомо, що під театр закуплено знаменито положену, майже трифронтову площу при збігу вулиць: Сикстуської і Коперника, до вулиці Льва Сапіги. Вище положена частина цеї площі, тобто від вулиці Сикстуської і Льва Сапіги, була призначена під сам театральний будинок, а решта до розпродажі в дорозі парцеляції, за винятком зарезервованої під декораційний будинок частини у місці, де сьогодні стоїть будинок Муз. Інст. ім. М. Лисенка.

Касовий звіт Комітету будови нашого театру за час від 1903 по кінець 1907 року (гляди ч. 14. „Діла" з 21. січня 1908 р.) є доказом, яка це була тоді корисна льокація призбираних на театр фондів.

Плян парцеляції решти площі, оціненої на 180.000 кор. зладжений бл. п. проф. Левинським і затверджений львівським магістратом, мав бути визначений на ґрунті. Ще в 1904 році передав мені Комітет справу обміру цілої площі та визначення на ґрунті, згідно зі згаданим вище пляном, цілого проєкту парцеляції.

Точний помір закупленої площі виказав майже 400 квадратних сяжнів ґрунту більше ніж було зазначено у мапі. Це дало мені змогу предложити Комітетові іншу, богато кориснішу розвязку парцеляції площі. Мій проєкт передбачував, в місці сьогодняшної сліпої, комунікаційну вулицю з виходом на вулицю Коперника, а будинок для театральних декорацій, вимагаючий, по приписам, з трьох сторін вільного місця, переносив на трохи дальший, зате богато дешевший ґрунт при вул. Лазаря. Цей мій проєкт мав запевнену апробату технічного департаменту львівського магістрату, однак не міг переконати членів Комітету. Один з жиючих ще сьогодні членів, „спеціяліст" у парцеляційних справах, висказався тоді неофіційно, що „це був би несогірший інтерес відкупити цілу площу, та розпарцелювати її на свій рахунок."

Щоби рятувати справу ще перед розпродажею поодиноких парцель після первісного пляну, помістив я відповідну статтю у „Ділі" (ч. 122 з дня 2. червня 1908 р.), відкликуючись до загалу нашої суспільности. Ніхто однак не зацікавився справою, а моя стаття удостоїлася лише короткої відповіди від бл. п. проф. Володимира Шухевича, як члена Комітету, закінченої словами: „чейже Комітетові залежить на придбанні фондів, коли взявся до здійснювання справи" (глянь ч. 123 „Діла" з 3. червня 1908 р.). І розпочалося придбання фондів у формі парцеляційної розпродажі площі в чужі руки. Поміри віддано полякові. Парцельовано прямо по мистецьки. Виростали камяниці одна по другій від сторони вул. Коперника і Сикстуської. А кінцевий вислід парцеляції? Дещо неймовірний, та на жаль, правдивий. З а м а л о л и ш и л о с я ґ р у н т у п і д п р о є к т о в а н и й т е а т р а л ь н и й будинок, хоч площа мала в дійсности майже 400 квадр. сяжнів більше, ніж на пляні первісного проєкту.]

І сьогодні, на місці, призначенім під наш театр, пишається »*Skład węgla i drzewa opałowego*«, та деревляна буда з машинами; на місці вже очевидно зайвого декораційного будинку поставлено будинок Муз. інст. ім. М. Лисенка, опоясаний з трьох сторін сліпою вуличкою, немов символом нашої „здатности і фаховости" у переводженні в життя навіть найкращих починів. Нас все веде в сліпу вулицю, як не особистий інтерес, то пересвідчення, що амбіція і „патентований" патріотизм може зовсім добре заступити фахове знання.

Нехай це буде поважним *memento*, для всіх саме тепер, коли ставиться питання, в чиї руки вложити долю справ українського театру.

Слід завчасу розглянутися за відповідною площею; — дотеперішня для цеї цілі вже безповоротно пропаща. На ній може станути хіба щось в роді української „*Bagatel*-і".

Винайдення відповідної площі тепер, це нелегка справа, а коли вона й найдеться, та всі призбирані фонди народнього театрального добра підуть на її закупно, слід добре вважати, щоби вони знову не пропали наслідком своєрідної „девалюації".

Інж. Витовт Манастирський.

Тернистий шлях.

Історія памятника поляглим в Острові біля Щирця.

Змагання громади. — Перепони поліції. — Заарештування памятника. — Перші рекурси і відповіди на них.

В місяці серпні 1923 року чільніші громадяни Острова коло Щирця постановили вшанувати память поляглих своїх громадян твердим памятником, на котрім виритоб їх імена для памяти грядучих поколінь. Не довго розбирали. Спровадили каменярів з Демні. Ці нарисували шкіц памятника. Комітетові одобрили, умовилися з каменярями щодо заплати, речинця і т. д. і зараз забралися до роботи. Памятник мав бути укінчений до 21. вересня 1923, бо того дня мало бути його відслонення і благословлення. А мав станути в Щирці на горі — громада кат. Піски — на розширенім цвинтарі. Там був уже гріб з світової війни; там спочили наші стрільці з 1919 року; на цей воєнний цвинтар призначено цю площу відграничено малим ровом довкола й поблагословлено. Ще в році 1921 ті могили обкопано ровом, щоб не псувала їх худоба, висипано спільну могилу і вшановано поляглих стрільців процесією і панахидою (29. травня). На тій могилі громадяни Острова поставили великий ду-

ської, що *Dichtung und Wahrheit* переплітається в ній найдиповижнішим способом. Візьміть перший-ліпший політичний процес, деб він не відбувався, й Ви переконаєтеся, скільки гороху з капустою вміють намішати в справу панове охранники. А панове прокуратори з повним довірям полягають на подібних інформаціях та складають нераз найкумедніші „акти обвинувачення", не журячися зовсім критикою уділених охранниками відомостей. Коли поминути зізнання арештованих, які теж не все можуть бути віроґідними (часом умисно плутані, часом вигадані під примусом) або провокаторів, де вже з правила буває значна доза брехні, то решта охранницьких матеріялів, основана на відомостях самих урядових агентів, сливе завсіди буває компромітуюче смішна й недоладна. Нераз дивом дивуєшся, як могутня держава, з величезним адміністраційним апаратом і всякого роду засобами, може мати такі неймовірні відомости й сліпо їм довіряти. Але це факт, що його підтверджує практика не тільки колишньої царської охрани. Агенти всіх охран на світі—це здебільша такий маловартний розумово й морально елемент, такий неосвічений і незорієнтований у подіях, які відбуваються в державі, що гіршого за нього й бути не може. І от про це й не слід забувати, читаючи їх елюкубрації. Що вже говорити про правдивість плодів їх тайної творчости, коли й освічені та розумні люди у своїх публичних виступах проти нелюбих їм змагань не можуть обєктивно й спокійно представити причини їх повстання та їх розвиток (*ut exemplo docet* російська чи польська публіцистика на українські теми).

Яскравим прикладом отсих моїх зауважень можуть бути обі згадані вище жандармські записки—стільки в них нісенітниць. Нижче, для поуки й забави нашого громадянства, виберу найбуйніші квіти з фантазій про український рух, сплоджених їх авторами „к сведенію і руководству" начальства. Але перед тим пару слів про ці фантазії, чи то пак „записки".

Звернуся найсамперед до першої записки, опублікованої акад. Єфремовим. Ціль, характер і зміст цеї записки дуже докладно характеризуються у вступі до неї, складенім правдоподібно самим начальником Жандармської Управи у Львові полковником Мезенцевом, що її підписав (складав записку очевидно хто інший). Викликала її — каже він — „потреба ясного представлення про ту працю ріжних кляс і верств населення, яка торкалася „політичного" характеру й напряму — перед війною й приходом російського війська та окупацією Галичини".

Здавалося-б, орієнтацію в усіх цих справах російський уряд повинен би мати вже перед війною. Аджеж у Відні сидів амбасадор, у Львові консуль, і вони певне не дармували, тим більше, що крім звичайних розвідчиків мали до послуги цілу купу „літераторів" та інформаторів з поміж галицьких москвофілів. Крім того до послуги російському урядові були й усякі учені та публіцисти в самій Росії з націоналістичного табору, що займалися австрійським питанням взагалі й українським рухом в Австрії зокрема. А в тім російська влада могла як слід пізнати відносини у Галичині з самих українських або й польських публікацій (праці проф. Грушевського, книжка „Украинскій вопрос", журнал „Украинская Жизнь", то що, з одного боку, та праці В. Фельдмана, Л. Василевського-Плохоцького й ін. з другого). Тимчасом п. Мезенцев заходився збирати ці відомости аж по прибуттю до Галичини. Яким способом? Очевидно при помочі шпіонів. Але з ними було крухо. Окупанти спромоглися спочатку, як свідчить п. Мезенцев, тільки на о д н у особу, що могла працювати в цьому напрямі", й цю-то особу відповідні чинники буквально виривали собі з рук. „Ця обставина, а також відсутність урядовців управи поза Львовом, недостача підофіцерів жандармерії й агентів „зовнішнього спостереження" (себто філерів), а головне, що „внутрішньої агентури в стислім значінню цього слова тут давніше, очевидно, не було*), викликала пекучу потребу зараз-же завести агентуру". „Це потроху й робиться — каже п. полковник — і ось уже заагентурено в і с і м осіб" (ст. 131).

(Продовження буде.)

*) П. полковник має на увазі хіба перші місяці окупації, бож і зовнішня й внутрішня російська агентура істнувала в Галичині й перед війною. Російських політичних шпіонів можна було побачити у Львові скільки хочете. Облягали вони і нас емігрантів і українські інституції досить безцеремонно, і я сам не одного викинув за двері ще на пару літ перед війною, живши в Академічнім Домі на вул. Супінського. А потім є й урядові документи цеї шпіонської роботи. Мені напр. відомо, що на Україні при розборі якогось поліційного архиву найдено звідомлення одного з львівських шпіонів про українську наддніпрянську еміграцію, що перебувала перед війною у Львові. Агент доносив дуже педантично і скрупулятно про заняття, знайомства, убрання, вигляд і навіть манери кожного з нас. Очевидно, коли для нас приставлено спеціяльного ангела-сторожа, то мусіло їх бути більше й задля інших цілей — для стеження за настроями населення, роботою місцевих партій, то що.

бований хрест, який 3. червня 1922 р. процесіонально поблагословлено при збиранні народу й відправлено панахиду за наших борців. На цій то власне місці замість того деревляного хреста будували давненські майстри-каменярі тревалий памятник з цокового каміня.

Душею цілої роботи, й серцем, можна — був Іван Сех, молодий, ревний громадянин з Острова. Народ дивиться, байдуже, критикує, але помочі якось нема. Та Іван Сех не з тих, не зразився. Він там за всіх працював, або при помочі деяких громадян, кревняків — і робота довкола увінчалася успіхом. Камінний хрест на вершок памятника вже готовий лежить у коморі М. Хомина під горою; скала вже готова, яка має спочити на піраміді з поставленим на ній хрестом; піраміда вже майже готова. Ще двох верстви каменя, ще вирити написи й імена поляглих — і справа скінчена! Та ще маємо доволі часу до 21. вересня 1923 р. Нині маємо щойно 17. вересня.

Аж тут гульк! Звідкись узялась державна поліція, обступила гору з памятником, заарештувала каменярів і забрала їх начиння, заарештувала присутнього — душу того діла — Івана Сеха і повела на постерунок поліції в Щирці. Ця поліція вислась зі Львова — і це знаменне, бож тут є два постерунки поліції: в Щирці для Острова й ін., в Дорнфельді для Пісків і ін. Поліція стягнула протоколи, заказала дальшу будову, а властиво докінчення будови памятника і випустила каменярів та Сеха. Сех узяв на себе цілий тягар тої справи і її наслідки — зачалася отже тяганина. Коло памятника поліція поставила сторожу з членів, около 5 поліцаїв, які вартували коло цього памятника аж до 21. вересня 1923 р., коли то мало відбутися торжественне його посвячення.

Прийшов цей памятний день! Це відпустовий храм Різдва Пр. Діви Марії, що — на випадок погоди — збирає силу народу на горі коло церкви. А що цього року погода була несогірша, а мало рівночасно посвятитися здвигнений памятник, тому це церковно-національне торжественне свято зібрало ще більше народу. Та поліція настрашилася, боялася бунту чи чого іншого і сконсиґнувала аж 80 поліцаїв, які обсадили залізничний перестанок, обсадили горбок з поставленим на нім памятником і ніхто не смів там показатися; обсадили також гору коло церкви і церковний цвинтар, а навіть саму церкву, з якої декотрі огірчені вірні забралися зі словами: Навіть не дадуть спокійно помолитися і в церкві! Один комісар поліції зі Львова явився в захристії, відорвав пароха від богослуження та покликуючись на воєвідство і п. Желеського, просив пароха, щоб успокоїв людей. Парох заявив йому, що то є церковне свято, роковий храм; що то богослуження церковне, місце святе, а не віче чи парада яка; народ прийшов помолитися і підкреститися на душі, тому нехай комісар буде спокійний. Потім звернувся до комісаря поліції, вже на церковнім цвинтарі, з тим, щоб лише поліцаї не зробили якої провокації, бож вони — от бачите самі — шведаються по цвинтарі, де відправляється богослуження, по церкві і ще до того й озброєні. Комісар обіцяв, що дасть своїм поліцаям потрібні вказівки; а які, показалося небавком.

Довідалася поліція, що під горою у п. Хомина приміщений камінний хрест в коморі, призначений на увінчання памятника. І серед того натовпу людей, серед такого горячкового настрою прийшло їм до голови заарештувати той хрест і то демонстраційно. Ніякі вговорювання присутніх людей не помогли. Стягнули жида з возом, висадили той хрест на віз і повезли на постерунок поліції в Щирці до арешту, де він переделжав цілий рік. Яке огірчення, яке обурення нашого народу! Та, Богу дяка, що на тім скінчилося! Як легко могло прийти до якогось заколоту, пролиття крови, арештів, процесів і т. д.! А пережилося і такі події!

По тій славній „побіді" поліція в числі 6 осіб сторожила цей памятник ще чотири тижні... Не дуже то мила була служба, тому на просьбу тих сторожів п. Сех підписав заяву, що не буде докінчувати будови памятника, доки тої справи не полагодять адміністраційні власти.

Після того „вступу" зачалася тяганина по інстанціях.

1) Як сказано, державна поліція заарештувала дня 17. вересня 1923 р. каменярів коло роботи памятника і серце тої будови, п. Івана Сеха з Острова, та заказала дальшу будову і поставила коло того памятника сторожу. Проти цього заказу вніс п. Сех і тов. прошення до львівського Воєвідства через староство у Львові про знесення превенційного заказу державної поліції з дня 17. вересня 1923 р. і видання підписаним письменного рішення, яке їм дасть змогу в можливо найкоротшім часі проектований памятник на масовій могилі докінчити. „*Wniesiono bezpośrednio do protokołu podawczego Starostwa, Lwów, dnia 19. IX. 1923*". (Ці письма, прошення і рекурси виготовляв п. д-р Богдан Савчак, адвокат у Щирці).

2) На цю просьбу прийшло таке рішення: „Старосто львівського повіту. Львів 6. X. 1923. ч. 429 пр. До п. Івана Сеха і тов. на руки 1-го в Острові. На просьбу, внесену дня 19. IX. 1923. по думці § 7. ціс. розпор. з 20. IX. 1854. В. з. д. ч. 96, забороняю будови, зглядно континуовання будови памятника під загрозою наслідків з § 11. цього розпорядження. Від цеї децизії прислугує право спротиву, який треба внести до тут. Староства протягом 14 днів, числячи від слідуючого дня по дні доручення цього оречення. — Староста львівський: *Zieleski*.

3) Проти цього рішення внесли І. Сех і тов. рекурс такого змісту: „Рубрум — стемплі 24.000 марок. „До високого Воєвідства у Львові через Староство у Львові до ч. спр. 429/пр. Іван Сех, господар в Острові і тов. вносять рекурс зглядно спротив проти рішення Староства львівського повіту з дня 6. жовтня 1923. *Podano dnia 22. 10. 1923. Lwów dnia 22. 10 1923.* Підпис. „Гурток українців зі своїм почуванням родинним і релігійним приступив до будови памятника на цвинтарі громад Острів, Піски, Лапи". Дальше наводиться історія будови памятника і подається, що ініціятори ще не знали про окр. Дирекцію публичних робіт Львівського Воєвідства, відділ опіки воєнних гробів, і не виєднали дозволу. Вони селяни, годилося отже їх промах дарувати; ходить про благородну ціль, яку має сповнити держава в наслідок трактатів. „17. вересня 1923. зїхала поліція зі Львова, стягнула робітників памятника, біля котрого поставлено сторожу, зложену з кількох постерункових державної поліції, яка днем і нічю пильнувала памятника. 19. вересня 1823, не знаючи ще про істнування виділу Опіки воєнних гробів, внесли просьбу до Староства, предкладаючи проект памятника. Та Староство 6. жовтня 1923. рішило заборону континуування будови памятника і мотивує §-ом 7. ціс. розпоряду з 20. квітня 1854. В. з. д. ч. 96. Виданий заказ Староством є несдушний, законом неуосновaний і до даної справи оставлений гуковий патент не повинен мати приноровлення, а то тим більше, що свою просьбу підписаний і тов. внесли до Воєвідства і Воєвідству згдядно Окр. Дирекції публичних робіт, відділові опіки воєнних могил, належало предложити просьбу підписаних в ціли дальшого її трактування"... „Підписані стверджують з натиском, що будуючи памятник жертвам війни, від 1914 р. почавши, своїм кревним і знакомим, не мали і не мають на цілі робити з того якого небудь акту політичного. Постерункові пильнували памятника від 17. 9. до 19. 10. 1923. На жадання постерунку державної поліції підписаний, якого візвано, зложив приречення, що без дозволу адмініст. власти будови памятника континуувати не буде. „Потім стягнено пости. „Це приречення підписаний був готов зложити вже 17. 8. 1923. „Зрештою виконання зарядження державної поліції було вже запевнене 21. 9. 1923, бо тогож дня державна поліція зареквірувала хрест, призначений до укінчення памятника, і серед товпи вірних, зібраних на відпусті, казала жидові відвезти на постерунок державної поліції в Щирці, де заквірований хрест і досі находиться. Підписаний довідавшися про істнування при Ор. Дирекції публичних робіт відділу опіки над воєнними могилами, внесе на днях до названої Дирекції подання з відповідним планом про дозволення на дальше континуування будови розпочатого памятника. Староство заборону анулює — відступить Окружній Дирекції або Воєвідству".

4) На цей рекурс віднеслося Староство до п. Сеха в справі предложення стемплів. „Староство Львівського повіту. Львів 24. 10. 1923 ч. 468/пр. *Do p. Iwana Secha i tow. w Ostrowie. Wzywam Pana do bezzwłocznego złożenia w Starostwie stempli na 120.000 Mk. tytułem opłaty stemplowej od przedłożonego tu w dniu 22. b. m. rekursu przeciw orzeczeniu Starostwa z dnia 6. X. 1923, L. 429/pr. Starosta lwowski: Zieleski.*

(Докінчення буде)

Як було у Глинянах.

Напад польських кольоністів на українську загороду. — Ксьондз пробощ в ролі стрільця. — Арештування українців.

(Допис.)

Бандерія польських кольоністів-мазурів з Сенева біля Глинян, вертаючи з паради 3-го травня в Глинянах, напала в присілку Замістя на загороду українця Тріски, мабуть тому, що звідтам мав упасти камінь на бандерію. Камінь кинув мабуть маленький синок Трісків, якого один з мазурів витягнув з сіней хати та почав немилосердно бити. На ратунок хлопчині поспішив його старший брат Ярослав Тріска, на якого кинулася гурмою ціла бандерія. Нападений, обороняючись, виперт цілу бандерію за ворота, а оборонна постава інших парубків, що на крик нападеного позбігалися, примусила мазурів пуститися на втікача. Втікаючи в переполосі, напасники загубили прапор, якого держак уже перше поломили в бійці. Характеристична річ, що втікаючим заступив дорогу глинянський „пробощ" кс. Каліновський, який, виймаючи револьвер, дав його братові різника Кіндзери зі словами: „Стшеляй до хабавуф"! Коли ж він пиниво брався до стріляння, кс. Каліновський почав сам стріляти. По обох сторонах було 5 тяжче і кільканацять легко ранених.

У висліді бійки мазури врешті уступили й передали дальше урядування поліції, яка, не розбираючи, арештувала Ярослава та Теодора Трісків, їхню маму та селянку Катерину Паньків.

Не треба додавати, що провокаційна поведінка мазурів, яким старший Тріска був уже віддавна сіллю в оці, викликала невичесне обурення серед глинянських громадян. Слід зазначити, що поліція не допускає нікого до арештованих, зате всякі провокатори гуляють далі на волі та ще мають відвагу відгрожуватися українцям, а навіть заповідають погроми усім визначнішим нашим міщанам та інтелігентам!

Вбийник през. Лодзі засуджений на смерть.

Лодзь, 6. травня 1927.

Нині оголосив наглий суд присуд, на основі якого обвинуваченого в убивстві президента Лодзі Ципарського, Наляшка засуджено на смерть (розстріляння), а Радлевського, котрий не причинився до вбивства, передано звичайному судові. Оборона засудженого вніс просьбу про помилування. Президент не узглядив просьби, тому присуд буде виконаний завтра.

Партія гітлерівців розвязана.

Берлін, 6. травня 1927.

Президія берлінської поліції видала розпорядок про розвязання нац.-соц. німецької робітничої партії, т. зв. гітлерівців, з усіми спорідненими організаціями на берлінсько-бранденбурській території. За причину подано, що мета тої організації противиться карним законам.

100 міст під водою.

Льондон, 6. травня 1927.

Із справоздання з Ню Орлеану виходить, що в півн. і середніх округах стейту Люізіяна є залитих 100 міст і містечок і богато сіл. Населення покинуло ці околиці. Около міліон людей лишилось без даху. Під Ню Орлеаном вода обнизилася. Містові не грозить небезпека.

З Ню Йорку повідомляють, що Ню Орлеан облитий вже з усіх боків водою наче острів. До міста можна дістатися лише кількома вузкими дорогами, що йдуть на високих насипах. Харчі довозять морем.

ГАЛАКТІОН ЧІПКА.

Май — Травень

або на відворот, навпаки, чи на оборот: травень — май.

Найкращий в році місяць май
Куди не глянь усюди рай:
Замаїться поле, ліс
І сад і парк і огород,
На колесах і без коліс
Спішить на маївки народ.

Так написав, або написав би український віршоліп, але... тому кілька чи кільканацять років. Тепер ні одна розкуйовджена голова не відважилась би добирати римів: май — рай, а ніодна рука не написалаб такого ненашого слова.

Май пропав, як пес на ярмарку, а на його місце прийшов травень. Прийшов на втіку якійсь закутині з Великої України, яка його вживала, а на злість поетам цілої України, які не мають слова *травень* з чим вримувати.

„Найкращий в році місяць травень"...

Думаю і думаю і ані руш. Хоч сядь та плач. Ще як є десь біля тебе поет, якому найважчі рими не роблять трудношів — то гаразд. Але коли — як ось тепер — Орест Ордан захоріє, а Василь Бобинський піде на відпустку, — тоді зараз на початку застоягнеш і українська література буде на один геніяльний вірш бідніша.

А вже слово *замаїтися*, то таки ніяк не переробиш, бо затравнитися — це значить забрукатися травою, що в маю дуже часто трапляється, але не має нічого спільного з головою, яку замаюють, або з деревами, які замаюються. Слово *маївка* можна від біди заступити словом *травнянка*, бо акція її відбувається на траві, в траві чи серед трави.

Немалий клопіт вийшов цього року з травнем у часописних статтях. Люди були в клопоті, як писати: „перший травень", „першого травня" чи „перший травня". Відомо всім, що редакторам найтяжче приходиться з наголовком. Стаття вже піде як по маслі, бо й тема відома і рутина є. Я пропонував компромісову назву „Першомайське свято травня", але вона не прийнялася, здається зі страху перед проф. Огієнком, який зараз використав би це, щоби зганити Галичан за польонізми (не мішати з польонофільством!).

Як би там май не назвати і від чого назва травень не походилаб, (від трави, чи від травлення), годиться за цей місяць написати, з огляду на його значіння в любови та в суспільному житті.

Значіння його в любови — це така загально відома тема, що читачі булиб лихі, колиб я переповідав чемніо те, про що вони вже читали або що переживали самі. Це місяць зітхання і кохання, пар і парків, соловіїв і злодіїв. Що до цих останніх, то воно самозрозуміле. Коли жінка з „якимсь" іде до парку, а чоловік з „якоюсь" до кіна, — служниця, яка ніколи не буває з дерева, теж має зустрітини. Тоді хата аж проситься, щоб її відвідали злодії.

Та — як кажу — це все річі відомі всім і про них нема що богато балакати.

Що до значіння травня в суспільному житті то в тім місяці богато дечого сталося і стається.

Славна польська конституція (та перша) прийшла на світ 3. травня 1791 року. Приповідка „*musztarda po obiedzie*" тут ні при чім, бо обіду передтим не було. Польський історик І. Грабець у своїм творі: „*Dzieje Narodu Polskiego*" пише про те, як відбувся той радісний день... фактично. На 500 членів парляменту за конституцією було 150 (словом: стопятьдесять), отже правно вимагана і забезпечена... меншість.

Конституція рівняла нарешті всі стани шляхецької Польщі в той спосіб, що: першенство мала і на далі шляхта, міщанству признано ті права, які воно вже мало, а селянству запевнено опіку права, лишаючи його далі в піддантсві.

З вище наведеного видно, скільки посвяти і патріотизму було в польських панів, коли навіть така ліберальна конституція не визвала в них сильнішого спротиву, не рахуючи протестів, невдоволення, обструкції і змов.

Польська конституція з 1791 року мала великий вплив на... Франца Йосифа І., австрійського цісаря, бо він, припертий до стіни, проголосив знесення панщини, хоч як з цього були невдоволені польські шляхтичі. Але ця друга конституція не може й рівнятися до першої, головно тому, що вона австрійська. Так само здається розумували цього року і старости, забороняючи в дні 3. травня працювати нашим селянам у полі. Мовляв: хоч нема чого радій коли кажуть.

В травні кожного року святкують і робітники цілого світа. А це є перший день місяця. Тоді все що святкує, начіпає червоні відзнаки і з ріжними революційними написами виходить на вулиці міст, щоб дати пізнати свою зорганізованість і силу. Бувають нераз сутички з поліцією і густо часто падуть стріли та каміння.

Цього року теж усюди святковано першого травня. Декуди більш бурливо, декуди менш, а у Львові зовсім мирно.

Йшли тут вулицями непроглядні маси народу і несли таблиці. А на тих таблицях були повиписувані революційні кличі: „*Chcemy taniego chleba*", „*Niech żyje marszałek Piłsudski*", „*Precz z wyzyskiem piekarzy*" і т. п.

НОВИНКИ.

— Коли це вже раз скінчиться! Прошу повідомити українську громаду, що я за „*przekroczenie*" язикового закону з 31. VII. 1924 ч. 73 р. 724 маю 3 оречення на 20 зол., 50 зол. і 75 зол., замінені разом на арешт 14 і пів доби в арештах повіт. суду у Львові, секція III. Ось ті оречення: I. *Star. lwowskie l. 16312/27 Kog. z dnia 21. IV. 1927. Do Ks. Alexandra Miejskiego, gr. probostwa w Wołkowie. Prawomocną grzywnę 20 zł., nałożoną na Wiel. ks. tut. orzeczeniem z 5. III. 1926 l. 3365/26 za przekroczenie przep. ust. językowej z 31/7 1924. Dzn. R. P. Nr. 73. p. 724, zamieniam na karę aresztu przez 2 dni. Do odcinkulowania tej kary masz się Pan zgłosić wraz z niniejszym pismem w sądzie powiat. s. III. we Lwowie w terminie dni 8. Po bezskutecznym upływie tego terminu zarządzę przymusowe odstawienie Pana do kary przez posterunek PP. Starostwa lwowsk. Mieczysław Zieliński. — II.) L. 16313/27 Kog. z 21. IV. 1927. Prawomocną grzywnę 50 złot., nałożoną orzecz. z 31. III. 1924 l. 12.918/24, zamieniam na karę aresztu 5 dni III.) L. 16487/27 Kog. z 21 IV. 1927. Prawomocną grzywnę 75 złot., orzecz. z 2. XI. 1926. l. 56557/26, zamieniam na 7 i pół dnia aresztu.* — В цій справі віднісся я до Митрополичого Ординаріяту у Львові. — Свящ. *Олександер Місь-ний.*

— З українських театрів. В останніх часах зліквідували свою діяльність, як зачуваємо, такі українські театри: „Союзу Артистів", Міткевичевої та „Людовий Незалежний". Користаючи з літа, роз'їхалися актори тих театрів по інших трупах, щоб далі тягнути свою життєву тачку, аж... до зими. Що далі буде? Чи українці не малиб уже ніколи дійти до добре зорганізованого театру? Думаємо, що так заве не буде, коли лише хтось візьметься до праці, не з особистої користолюбивости, але для добра самого театру. — Зачуваємо, що „Союз Артистів", згдядно його секретар п. А. Будзиновський, заходиться коло оснування окремої театральної інституції, щоби сконцентрувати цілу нашу акцію в театральній справі і вийти вже раз з хронічної театральної мізерії. Якби це йому вдалося, то був би це дійсно неабиякий успіх!

— Конкурс на українську фільму. Повідомляють нас, що фільмове товариство „*Merkurfilm*" у Празі оголосило конкурс на лібретто української історичної фільми, означивши три ціни: 1) 2000 корон чеських, 2) 1.500 к. ч., 3) 1.000 к. ч. З уваги на те, що ця фільма моглаб стати добрим пропагандистичним засобом в користь української державности, бажано, щоб до обробки сюжету цієї фільми взялися фахові люди й добрі українські письменники. Адреса „*Merkurfilm-у*" така: *Praha XII., Moravská 38.*

— З життя придніпрянських емігрантів у Львові. Дня 17. квітня 1927 р. відбулися у Львові загальні збори членів Українського Т-ва Допомоги Емігрантам з Вел. України, на яких вибрано нову управу Т-ва в складі осіб: П. Холодний голова, В. Дорошенко та А. Петренко — заступники голови, М. Таранович — скарбник, В. Храпко — секретар і члени: М. Донцова, Н. Дорошенко, Ф. Дудко та В. Завадський.

— Обмеження еміграції до Франції. Еміграційний уряд повідомляє, що згідно з інформаціями франц. амбасади особи, що хочуть удатись до Франції в зарібкових цілях, дістануть франц. візу тільки тоді, коли викажуться візванням до праці, потвердженим франц. міністерством праці або міністерством рільництва. Поліційні власти на франц. границі впускають на територію Франції тільки тих робітників, що мають такі візвання до праці. Хто дістане франц. візу не в цілях зарібкових, буде видалений з Франції, коли підійметься там зарібкової праці. Обмеження ті є наслідком пануючого у Франції безробіття.

— Оригінальний памятник. поставили почитувачі Каруза в Неаполі. Карузо мумізований стоїть у гробниці в повній величині, мов живий, за скляною шибою. Дивне, що нема за ним ще його грамофонованих плит, які співали би.

— З жіночих рекордів. В англійськім місті Дептфорд жінка залізничого урядовця Уотсон уродила 1-го травня четверо дітей: трьох хлопців і одну дівчинку, всі нормальні та здорові. — Розведена з Чарлі Чапліном Літа Ґрей одержуватиме щомісяця від нього 1.500 дол., згідно із судовим присудом. Вона домагалася 4.000 долярів місячно!

— Роман ученого. В Калькуті помер цими днями будійський чернець, якому присвятила згадку европейська преса від Будапешту до Льондону. Цим черцем був професор університету з Будапешту Арпад Ференчі, який прожив усе життя як справжній учений, що не рахувався з буденщиною ні карієрою. Він викладав міжнародне право, а тужив за Індіями. Взяв довшу відпустку і виїхав у Бомбай, Дельгі, Мадрас. У Мадрасі купив у якогось антиквара старий рукопис, у діялекті таміль, якого не розумів. Вернувшись на Мадярщину, відкрив ряд на рукописі ще і грецький текст. Зміст зацікавив його так сильно, що він виїхав у Льондон студіювати „таміль", яким говорить десь в Індіях 30.000 людей. У бібліотеці Британського Музею, шукаючи за словником, познайомився з англійкою, з якою оженився. Вернувся на Мадярщину і кілька літ студіював текст тамільського рукопису. Був це денник староіндійського фільософа „Гуру" Варада. За той час утратив посаду. Виїхав у Швайцарію і Берлін, де докінчив свою працю, видавши її у формі роману п. з. „Мурашки" — сатиричний заповіт індійського фільософа. Книжка принесла йому в англійській мові славу та дешо грошей. В однім льондонськім клюбі познайомився з лікарем, якого брат був головою будійського монастиря на Цейльоні. Ференчі при його допомозі виїхав у цей монастир, щоби здійснити мрію свого життя — прожити останні свої дні в тузі за будійською Індією. Але як чернець прожив там усього кілька місяців, бо якось несподівано помер.

— Нові винаходи. Професор фізики університету в Больонії Майорана здав перед Академією в Римі справоздання із свого нового винаходу: є це система бездротного телефону при помочі незримих ультрафіолетних промінів, широкохвильних.

— Мистецькі сензації. Цими днями продавали в Парижі на ліцитації майно відомого фільмового комика Макса Ліндера, який два роки тому наложив руку на себе та жінку, після родинної трагедії. Він залишив чималу збірку дорогоцінних творів мистецтва. Між іншим продали там один рисунок Ропса за 3.000 фр., один образ Сіняка за 23.000 фр. і рисунок Льотрека за 20.000 фр. Одночасно в Липську на одній ліцитації продали деворит Дюрера „Адам і Ева" за 42.000 мар., „Гієронімус" за 6.100 м., „Лицар, смерть і чорт" за 15.000; за рисунок Рембранта „Краєвид з трьома хатами" заплатили 36.500 марок, подвійну суму оціненої вартости, і другий „Дім Лютра" за 34.500 марок. З московського державного музею вкрав хтось, невідомо як, дорогоцінні картини, випозичені з ленінградського „Ермітажу". Є це Рембрандта „Христос при криниці", Тиціяна „*Ecce homo*" і Кореджія „Свята родина". Все це вартне міліони. Вся сторожа музею та урядовці арештовані, але на слід крадіжі ще не попали.

— Ріжні рекорди. Найстаршим слідчим суддею у світі є англієць Джон Ґрагам у місті Дарґені; він має 94 роки і преґарну память. Інший його товариш, льорд Гельсбері, ввійшов до парляменту в 93 р. життя. — Новий рекорд перелету на літаку без мотору, з вітрилами, встановив учитель із Східної Пруссії Ферд. Шульц: він літав 14 годин і 4 мін.; його попередник француз Нассаль — лише 10 годин 19 мін. — 24-літній берлінський купець Курт Ріґерт найшов новий спосіб крадіжи малих золотих годинників. Він проглитав їх. Коли його арештували, він пробував у келії повіситись, але це йому не вдалось, мабуть годинники тяжіли йому на серцю. Його перевезли в шпиталь, де попробують улекшити йому життя без годинників.

— Світова всячина. Паризький Ротшільд призначив 30 мил. на оснування інституту для фізико-хемічної біольоґії, який буде влаштований по зразку інституту Рокфелера. — В Москві зорганізували першу малярську виставку французьких мистців починаючи від найдавнішої доби; виставка має великий успіх і буде пізніше перенесена в Ленінград. — Помер проф. унів. з Бреслав д-р Філеги у 83 р. Його імя повинні затямити ті, що відчувають полекшу від антипірини та пірамідону, які він увів як ліки. — Пристань Бремн святкувала 100-ліття своїх заснови при співучасти офіціяльних представників німецького уряду. — В Гамбурзі існує тайна робітня мистців, які підроблюють старі архитвори і пускають їх у світ. Може тому число найдених творів великих мистців так збільшилося в останніх часах... — Є вістки, покищо неперевірені, що бувша королева Зита має намір осісти на постійне у королівськім замку Геделе на Мадярщині разом із „архикнязем" Оттоном. — Пара американців містер і місіс Гейдж, відомі своєю жертвенністю підчас війни, призначили 25.000 дол. як першу лепту на будову великого студентського дому для 220 студентів-американців у Парижі. — 21-літній студент оксфордського університету, запалений гребець, помер підчас змагань на лодці наслідком удару серця. Забогато спорту теж недобре!

— Михайло Голинський співає четвертий раз партію Гофмана в опері Офенбаха „Пригоди Гофмана" на сцені львівського міського театру в неділю дня 8. травня ц. р. Початок: в год. 7½ вечером.

— Ювилей Української Захоронки зачнеться в неділю 8. травня Богослуженням, яке відправить о 8. год. рано в церкві св. Юра Впр. прелат о. Л. Куницький. Рано перед церквами і українськими установами грошева збірка. В полудне о 12. год. в салі „Бесіди" („Народний Дім) Зїзд представників Захоронки. Пополудні о 4. год. в салі Товариства ім. Лисенка діточий концерт. 2091

Дописи.

Журавно. (*Великдень у нашій церкві.*) Коли весь український нарід пережив Великодні свята дуже щасливо й радісно, то церква в Журавні у Воскресну неділю була місцем криків, проклонів і колотнеч. Ходило про те, який хор мав співати, чи український, істнуючий вже 2 роки, чи москвофільський під орудою кацапського диріґента п. Худоби, спровадженого перед двома місяцями відомим Лакустою, його заступником Крушинським (виклятим ординаріятом з церкви) й о. Юрковим. Вони то „у тройці" хотіли поставити на свойому. Та не вдалося. Український хор станув спокійно під хорами, які о. Юрків замкнув на ключ і дожидав отворення в дні Великоднім. Пів години перед Службою Божою о. Юрків з хрестом у руці і ключем від хорів у другій прийшов зі старшими братьми під хори, жадаючи уступлення українського хору і зроблення місця для кацапського. Зачалася сварня. Український хор не уступив, замічуючи, що до церкви не прийшов на політику, а тільки помолитися. О. Юрків, бачучи, що нічого не вдіє, вернув до захристії і поручив молодому священикові правити Службу Божу. Зачали співати кацапи й українці. В церкві метушня, крик — і о. Паламар був приневолений кілька разів перервати Службу Божу, наслідком чого о. Юрків з д-ром Лакустою запросили на понеділок до церкви жандармерію, яка теж нічого не вдіяла, бо о. Юрків мусів зарядити, щоб ніякий хор не співав, тільки дяки. От до чого доводить упертість кількох одиниць на чолі з парохом! Нарід питається, чому Крушинський, який ударив нашого священика в лице і є виклятий з церкви, дальше робить непорозуміння між спокійними парохіянами, чому він має перше місце у захристії? Чи о. парохові не відомо, що в такому місці для виклятої людини вступ взагалі заборонений? Чи цих кілька заклятих москвофілів зі старшим братом д-ром Лакустою, хочуть довести конче до запечатання церкви, як уже говорила про це жандармерія? Чи в Журавні треба дійсно двох хорів, коли є свій диріґент, енерґічний і добрий знавець? Запитайте-но, отче, й ви адвокате Лакуста, що живете коштом українського селянина, хто цей ваш диріґент Худоба? Чи він має хоч дрібку поняття про ведення хору? Гей, люди, отямтеся, заведіть лад у церкві, бо церква не на політику, а на молитву.

Парохіянин.

Городенщина. (*З наших концертів.*) Товариство „Боян" у Городенці перебрало на себе важне завдання: устроювання концертів як в Городенці, так і в повіті там, де ще нема хорів. І так в дні 13. березня 1927 р. відбувся силами „Бояна" при читальні „Просвіта" при співучасти хору Кут Вознесенський і „Луґу" з Серафинець величавий концерт та співаків з Вербовець. Участь у тім концерті у честь Шевченка. Участь пані Колбузова, якої взяла наша співачка пані Колбузова, що не пуголос так зачарував публику, що співачка не скала її зі сцени, а щедра сопілка й особливо жалувала наддатків. Голос її особливо у високих позиціях чарівний. Рівнож взяла участь у тім концерті панна Пісецька в сольом „Як почуєш вночі". Дотрій форсольом „Як почуєш вночі". Дотрій фортепяновий мала пані Баранцова, яка ви

Музики весь час грали: „*My pierwsza brygada*"...

Це було так у соціял-демократів. Комуністи трохи інакше поставилися.

Вже на місяць перед 1. травня робили вітер, що буде „щось великого". В це повірили польські газети без вимку і далі до поліції: „роби щось". Але видно поліція злеґковажила собі небезпеку, бо мало кого замкнула, а незамкнених зіґнорувала. Підбадьорені тим комуністи розліпили пару відозв і обсадили на площі Госєвского одну трибину. Одначе соціял-демократи і поліція впоралися з тим дуже скоро, перевернувши трибуну і побивши декого. Комуністам тільки того й треба було: вони розбіглись на чотири вітри, вигукуючи під носом: „...в наших серцях клекоче гнів".

В поході, який першого травня уладили робітничі партії, брав участь і Сель-Роб з Валової вулиці. Я цієї групи не бачив, але розказували мені (може це злоба?!), що Сель-Роб представляється так: на переді один „Сель" взаду один „Роб" а в середині самі пани. Всеж таки група робила помітне враження, бо прекрасні зелені спортові костюми учасниць гармонійно зливалися з розкішною травневою зеленню природи.

Відспівавши поправно російський Інтернаціонал в українськім перекладі, розійшлися по домах роздумуючи, кого то ще виключити з партії, а кого зганити за партійну помилку, як от недавно посла Маківку.

Оттакий то місяць травень. Ваґітний він у всілякі свята, річниці й обходи.

Ледви мине 15. ц. м. свято знесення панщини, а вже — дивись — підходить 18., річниця варшавського перевороту, войцеховських скоків і вітосівських перегонів. Цікаво як цього року промине той день. Не маю на думці нового перевороту, хоч і як дехто з поляків того собі бажав би, але думаю про святкування.

Маю враження, що в тім дні повинні відбуватися публичні виклади на тему ненарушимости конституції, пошанування президента держави і тимподібні невідомі, або непрактиковані речі. Ці виклади повиннiб виголошувати вшехполяки або пястівці. Зновуж поступові елементи нехай би приготовували цикль викладів про сему заповідь божу, про хоробу „uwiąd starczy" та її вплив на розсохле державне судно і про те, що все на світі є проминаюче, а нічого постійного, ілюструючи це світлинами з травневих випадків у 1926 році.

По 18 травня нема вже, здається, визначніших свят чи обходів. Але невиключене, що найближчі літа принесуть ще якісь історичні події, гідні звеличування потомками політиків, вояків і... фейлєтоністів.

вязалась добре зі своєї ролі. Хори відспівали: 1) „Лічу в неволі“ — Січинського, 2) „Вулицю“ — Колесси і 3) „Заповіт“ — Вербицького спільно з хором серафинецьким, а на мужеський хор: „Що тужиш калино, серце козаче“ — Янка, яка то пісня все захоплює нашу публику. Саля була повна по береги. Дириґентом хорів був п. Михайло Біцик, а хору з Серафинець пан Петро Юрчишин, управитель школи. — Шевченківський концерт з мало що зміненою програмою устроїло т-во „Боян“ дня 20. березня 1927 р. у Тишківцях у битком набитій салі, а дня 10. квітня 1927 р. в містечку Чернелиця (пополудні), а вечером устроєно виставу „Гріхи молодости“. Всім аматорам і співакам, як також їх дириґентам і енерґічному голові п. Морозевичеві належиться щира подяка за повну посвяти працю в устроюванні таких концертів. — Дальші Шевченківські концерти, як зачуваємо, устроює „Боян“ в Ясеневі, Стрільчу, Чортівцю, а на червень і липень приготовляються в честь Івана Франка. Честь праці щирих робітників! Учасник.

Зі спорту.

Погонь (Стрий) — Україна (Львів).

В неділю дня 8. травня п. р. в год. 4-ій по пол. на площі Сокола-Батька відбудуться мечеві змагання між львівською „Україною“ і дружиною стрийського спортового клюбу „Погонь“. Дружина „Погонь“, не зважаючи на минулорічну поразку в змаганнях, в яких Україна вийшла переможцем у відношенню 4 : 6 в її користь, представляє собою поважного противника і схоче за всяку ціну зреабілітуватися за минулорічний вислід. Тим самим дружина „України“ мусітиме звести тяжку боротьбу з небезпечним противником і доложити всіх зусиль, щоби не захитати у публики довіря у свою вартість і своє знання.

Сподіємося, що українська публика заповнить у неділю площу С.-Б. і своєю численною участю підбадьорить наших копунів.

Рівночасно пригадуємо, що в суботу дня 7. травня н. р. в год. 7-ій вечором в салі Академічного Дому при вул. Супінського ч. 21. відбудуться Загальні Збори „України“, на які повинні явитися всі приятелі і прихильники українського спорту у Львові.

Літературний куток.

— „Славянські новелісти (оповідачі) 19 і 20 ст.“ в італійськім перекладі видає історик літератури та редактор „*Revista di letterature slave*“, Етторе Льо Гатто. Є це 4 томи по 300 сторін. Із справоздання виходить, що є там усі словянські народи крім... нас!

— 1-го травня святкували у Парижі 50-ліття винаходу фонографу, поклавши офіціяльно памяткову таблицю в домі, де вмер поет Шарль Крос, який випередив Едісона, одначе не мав щастя практично зреалізувати свого винаходу. Крос помер у нужді, але залишив по собі чимале імя як поет, якому завдячують неодно такі поети як Верлен і Рембо.

— Анунціо заявив недавно, що після війни, на його думку, письменники повинні оминати все, що нагадувало би війну і годувати своїх утомлених читачів тільки творами чистої уяви: він тужить за творами „чистого мистецтва“. Тепер приходить звістка, що Анунціо працює над великим романом майбутности, в якому виявить себе як прихильник... спіритизму. Одночасно героєм цього твору буде Мусоліні і сам же Мусоліні напише до нього передмову. Можливе, що Анунціо віддячується Мусолінієму за люксусове державне видання його творів, яке коштуватиме кілька мільйонів. Бо хоч який Мусоліні великий, то таки для Анунція це не є честь мати його передмовцем до свого твору!

— Бернард Шов не має щастя до офіціяльних достойників і інституцій. Жюрі льондонської виставки „Академії“ відкинуло його портрет одного визначного маляра, якого інші образи прийняло. Шов затирає руки: що навіть його портрету лякаються вчені!

— Ж. К. Честертон, найбільший суперник Шова у царині ідей, приїхав до Польщі на пять тижнів і буде гостем польського „Пен“-клюбу.

— Найбільший гонорар за текст фільми дістала дотепер Анна Нікольс, авторка песи „Ірляндська рожа Авраама“. Ця песа йшла в Ню-Йорку 2000 разів з черги, а відтак обійшла всі американські сцени і Австралію. Цікаве, що заки авторка найшла директора, який хотів цю песу виставити на сцені, вона шукала його 5 літ і в Европі не найшла ні одного. Твір є, як кажуть, геніяльним зразком смаку пересічної, некритичної публики.

— Що читають найбільше американці? На це дає відповідь статистика „Тижневого Видавця“: продано 4,135.000 примірників твору Уинстона Черчіля, отже не письменника, а політика, 1,843.000 Кервуда, 1,789.000 Гемфрі Уорд, 1,575.900 Флоренс Берклей, 1,383.700 Уільс, 646.000 Конана Дойля, а за ними йдуть Джек Льондон, дуже популярні в Англії Гол Кен і Марія Кореллі, також великий Джозеф Конрад. Читані тепер богато в Европі Сінклер Люїс і Антон Сінклер ідуть це далі.

Всячина.

Що завдячуємо китайцям. Помилиться той, хто гадав би, що Китай завсіди все корисне та нове позичав від Европи, а сам не творив і не винаходив нічого гідного наслідування. Шовковий промисл належить до здобутків найдавнішої китайської доби, ще передісторичної. Дарма, що европейські винаходи розвинули цей промисл незвичайно і европейський шовк є дуже практичний й дешевий, проте китайський має донині таку вижисть і тривкість, як ніякий інший. Вже в 1-ім віці по Хр. вдалось китайцеві Цай Люн виробити папір, а 300 літ пізніше по всьому Китаю і Східному Туркестані знали вже деревляний папір, який уживали до чого було треба. В р. 800 навчились тайни цього виробу араби і щойно в XIII. віці перейшов він до Европи. Чи треба згадувати, що чай, як сам звук вказує, прийшов також від них. У Китаю вже в 4 віці по Хр. чай пило простолюддя, а до Европи, через Англію, йшов він довго. Кажемо, що китайці консервативні. Ми, европейці, зважились пити чай аж у XVI. віці. І то довший час не знали, що робити з цим сухим листям; одні гляділи на нього як на екзотичну городину і робили з нього салату та додаток до мяса і не диво, довгодовго проклинали цю терпку страву. Китайці є винахідниками порцеляни. Керамика квітла в них уже в 7-ім віці, а в 11-ім її мистецькі вироби були вже відомі поза Китаєм. Також штучні вогні винайшли вони в 8-ім віці і вживали їх підчас ріжних свят. Вогневий дощ, зірки в крутіжі, осяйні строчи — все це переняли европейці від китайців багато пізніше. Шовк, папір, чай, порцеляна, штучний вогонь — усе це винаходи прегарні, що переносять нашу уяву в країну казок і мистецтва. Китайці, які завдячують нам динаміт, скорострілі, гармати, отруйні гази, уявляють собі Европу як кровожадну потвору. Зовсім так само як ми Китай.

Виставка унаслідженних прикмет. У Берліні зорганізували своєрідну виставку „науки унаслідженних прикмет“. Є це ціла низка пластичних моделів і статистичних таблиць, які відповідають на питання: як передаються деякі прикмети з батьків на дітей, у людей і звірят, мішаних і свідомо „схрещених“. Одна статистична таблиця з Каліфорнії 642 вимково талановитих дітей стверджує ось-що: одна талановита дитина трапляється на 200 пересічних; 402 талановитих є дітьми вчених, промисловців і купців, 196 дрібних промисловців і вчителів, 32 крамарів і ремісників, 21 освічених робітників, 1 неосвічених робітників. Друга таблиця ще цікавіша: географічне походження талантів. Перевірено 11.435 жовнірів американського війська, всіх з Европи. Порядок талантів по державам такий: Англія, Шкоція, Голяндія, Німеччина, Данія, Швеція, Норвеґія, Бельґія, Ірляндія, Австрія, Туреччина, Греція, Росія, Італія, Польща. (Французів в американськім війську не було?!) Не беручи в оборону ніякої держави, варто би спитати: в якій мові переводили іспит цих чужинних жовнірів і чи всіх питали, беручи за основу програму навчання американських шкіл. При оцінці „таланту“ це не байдуже. На цій самій виставці є пречиста таблиця, яка бореться із модною системою „двоїх дітей“. Якби наші предки обмежувались тільки на парі дітей, то ми не мали би неодного генія, який родився на дальшім місці, а саме: Бах був 12-ою дитиною з черги, Лессінг — 13-ою, Гендель 10-ою, Бліхер — 7-ою, Шуман — 5-ою, Фридрих Вел. — 4-ою, Кляйст — 5-ою, Моцарт — 7-ою, Кант — 4-ою.

Жінки мущинами. На зїзді вчених у Філядельфії англійський археольоґ д-р Мирес подав до відома вислід своїх довголітніх студій, які розчарують головно поетів і малярів. А саме: амазонки не були жінками, а мущинами. На його думку амазонки були голеними мущинами, яких бородаті греки називали „бабами“ з погорди. Гомер вибрав леґенду як кращу від історичної правди і як поет не є тут міродатний. Племя гітітів, себто амазонів, з якими боролись атенці, йшло в 1250 р. пер. Хр. за модою голення. Згодом, переможені греками, вони почали запускати бороду. Не є навіть виключене, що греки, які раніше ніколи не бачили голених мущин, були пересвідчені, що мають до діла з жінками. Не знаємо, що скажуть на цю нову теорію історики та археольоґи. Оборонці мистецтва та літератури мусять рішуче заявити, що нині запізно виправляти стільки славних образів і творів, де амазонки є справжніми жінками. А зорганізоване жіноцтво повинно запротестувати окремо, що найхоробрішу їх частину хоче якийсь там мущина перетягнути на свій бік.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Оповістки.

Кружок „Рідної Школи“ в Яворові оголошує конкурс на посаду організатора. Платня після умови. Зголошення з „*curriculum vitae*“ до 20. травня слати на адресу управи гімназії. 2091

Товариство Луг у Львові. В неділю 8. травня н. р. в салі Муз. Т-ва ім. Лисенка при вул. Шашкевича ч. 5. відбудеться вистава песи п. з. „Софія Галечко“ з життя У. С. С. в 3 діях Миколи Угрина Безгрішного. Початок о год. 7·30 вечером. Раньше білєти можна набути в льокали Т-ва „Луг“, Коперника ч. 5. 2090

Головна Управа „Рідної Школи“ у Львові Ринок 10 примістить негайно в більшій столярській робітні-фабриці у Львові кількох учеників як практикантів-термінаторів на досить догідних умовинах. 2094 1—2

Нові ситківкові токи. З днем 7. травня зістануть віддані до ужитку Вп. Громадянства три новопобудовані і всім вимогам відповідаючі ситківкові токи побудовані на ґрунті Товариства „Дністер“ при вул. Войтіха ч. 3. Оплати уміркowані. Члени українських спортових Товариств користуються 30% знижкою. Доїзд трамваєм ч. 4. — *Заряд токів.* 2083 2-2

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.